

5. L'approche interculturelle comme critère de l'excellence des sites Web des métropoles touristiques / Philippe Viallon, Sandrine Henneke-Lange [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.erudit.org/en/journals/teoros/2011-v30-n1-teoros0258/1012109ar.pdf>

6. Journée internationale des musées: les musées et leurs collections à découvrir en ligne [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.sortiraparis.com/arts-culture/exposition/articles/211750-journee-internationale-des-musees-les-musees-et-leurs-collections-a-decouvrir-en>

Дзюба Я.

магістрант Навчально-наукового інституту іноземних мов

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Науковий керівник — **Сирко І.М.**

кандидат філологічних наук, доцент

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ТЕМАТИЧНІ ТА ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАнь ЧАРЛЬЗА РОБЕРТСА ПРО ПРИРОДУ

Анотація. Розвідка присв'ячена з'ясуванню історико-культурного контексту становлення національної англоканадської літератури та визначенню у ній місця і ролі анімалістичної прози Чарльза Робертса. Основну увагу зосереджено на дослідженні тематичних та ідейно-естетичних особливостей оповідань письменника про природу.

Ключові слова: історико-культурний контекст, національна культура, анімалістичне оповідання, тематичні особливості, ідейно-естетичні особливості, індивідуальний стиль.

Abstract. The article is devoted to clearing up the matter of the historical-and-cultural context of the national Canadian literature formation. An attempt is made to determine the role and position of Ch. Roberts' animal stories in this literature. The main focus is on the study of thematic and ideological-and-aesthetic features of the writer's stories about nature.

Key words: historical-and-cultural context, national culture, animal story, thematic features, ideological-and-aesthetic features, individual style.

Постановка проблеми. Як відомо, література Канади — явище складне, сформоване за рахунок взаємонакладання багатьох національних культур, елементи яких з'являлися завдяки новопоселенцям та освоювачам природи Півночі. Завдяки цьому канадська література продуктивно засвоювала і адаптувала до своїх потреб різні принципи літературної творчості, передусім акцентуючи увагу на темі *природи*. Із відомих тогочасних літературних діячів тема *природи* найпродуктивніше розвинулася у творах Чарльза Робертса, якого по праву визнано засновником і плідним розробником жанру анімалістичного оповідання в канадській літературі к. XIX — поч. XX ст. У зарубіжній літературі оповідання зазначеного письменника про природу вивчали й науково аналізували Дж. Каппон, Т. Маршалл, Д. Пейсі, Дж. Вудкок, А. Лукас та називали його «письменником прерії». Вітчизняні дослідники англоканадської літератури (Н. Овчаренко, О. Голишева, О. Федосюк) частково зосереджували увагу на образно-тематичних особливостях його оповідань про світ живої природи, однак цілісного розгляду цієї багатогранної проблеми в українській науці поки що не існує.

Аналіз досліджень. У канадській літературі склалися специфічні соціокультурні передумови, що сприяли появі жанру анімалістичного оповідання — короткої, психологічної, емоційно насиченої, логічно завершеної оповіді про тварин або з життя тварин [4, с. 247]. До Ч. Робертса замітки про природу Півночі друкувала С. Муді, однак ці твори мали не стільки художньо-естетичне, скільки дидактичне спрямування. Їх метою було попередити освоювачів Півночі про суворість канадської природи, а також показати моральний стан людини, яка потрапила в живе природне середовище після умов цивілізації: «Я не прагну показати історію нашого поселення у лісових хащах, а просто хочу показати читачам події, які можуть проілюструвати життя на лоні природи, в оточенні тваринного світу» [3, с. 231]. Окрім С. Муді до відповідних тем зверталися також М. Стрікленд, Т. Нід, Ф. Стюарт, Д. Трейл. Проте, на думку Н. Овчаренко, їх твори «нагадували радше натуралістичні замітки, документальні свідчення, тому зараховувати їх до творів художньої літератури було б некоректно» [2, с. 56].

Виклад основного матеріалу дослідження. Зображаючи життя тварин у суворих умовах північного краю, де головним життєвим правилом і принципом є виживання, Ч. Робертс акцентує увагу читачів перш за все на *виживанні людини*. Свідомість людини, поставленої перед вибором «життя або смерть», її інстинктивні, підсвідомі й регульовані розумом дії — це константні теми й мотиви багатьох творів письменника [див.: 5]. До таких літературних героїв належать син священика і слуга Енді («The Moonlight Trails»), поселенець із рушницею («Do Seek Their Meat from God»), фермер («When Twilight Falls on the Stump Lots»), брати-мисливці («The Heron in the Reeds»), старий індіанець і заможний американець («The Lord of the Air»), хлопчик-мисливець («The Haunter of the Pine Gloom»), поселенець Джим Хорнер («The Sun Watcher»). Зображення цих героїв у ситуаціях вирішального вибору автор здійснює як у життєвому, так і в соціальному ракурсах. У даному контексті слушною видається думка канадських літературознавців про те, що твори Ч. Робертса слід визначати не як «animal stories» («розповіді про тварин»), а як «wilderness stories» («розповіді про дику природу»), адже в центрі їх зображення виявляється не лише навколишня природа, але й людина [4, с. 125].

Оповідання Ч. Робертса вчені об'єднують за параметром проблематики (людина – природа), загальним конфліктом (протистояння знайомого і незнайомого, свого і чужого), домінуванням мотиву виживання. Крім того, дослідники умовно поділяють їх на «animal biography» і «animal sketch». Під «animal biography» розуміють своєрідний опис життєвого шляху головного персонажа твору: його історія життя від моменту народження до моменту смерті. Так, у творі «The Last Barrier» автор показує послідовні стадії дорослішання лосося: egg – fry – parr – smelf – grilse – salmon. Це шлях розвитку від моменту появи ікринок до стрибка дворічного лосося з водоспаду на гострі підводні камені і його останні хвилини в лапах голодного ведмедя.

У цьому оповіданні Ч. Робертс акцентує на пізнанні навколишнього світу — «investigation of the world», підкреслює важливість і власного досвіду, і природжених інстинктів, сформованих досвідом попередніх поколінь.

Ідейні настанови автора щодо осмислення ролі досвіду чітко простежуються в оповіданні «The King of the Mamozekel», де показаний «життєвий шлях»

американського лося (a moose) від моменту його народження до смертельної сутички з ведмедем. Яку їсти траву, де переходити трясовину, з ким вступати в сутичку і кого оминати — цьому спочатку лося навчала мати, але з часом він набув власного досвіду, навчився покладатися на інстинкти.

Як бачимо, виживання в процесі осмислення світу і смерть, зумовлена віковичними законами співіснування у світі природи, — одна з головних тем зображення в «біографіях тварини» Ч. Робертса. І що більше автор показує подоланих твариною на життєвому шляху перешкод й уникнення небезпечних ситуацій, то трагічніше сприймається її смерть.

На відміну від «animal biography», «animal sketch» демонструє лише певну ситуацію з життя тварини (наприклад, пошук їжі, вистежування майбутньої здобичі, криваву сутичку і т. ін.). У цих творах можливі різні варіанти кінцівки: тварина вивільнюється з пастки, гине або стає свідком смерті іншої істоти. «Animal sketch» охоплює обмежений проміжок часу і зображає тварину у драматичний епізод чи незначний період життя. Такими показані білоголовий орел («The Lord of the Air»), дикобраз («In Panoply of Spears»), пара пантер («Do Seek Their Meat from God»), кролики («The Moonlight Trails»), маленька землерийка («The Little Tyrant of the Burrows») тощо.

Для оповідань Ч. Робертса характерний логічний, взаємозумовлений сюжетний ланцюжок: те, що є здобиччю, їжею (а отже, — життям) для одних, виявляється смертю для інших. Голодна ведмедиця нападає на корову, щоб прогнати ведмежат («When Twilight Falls on the Stump Lots»), дорослі рисі стежать за хлопчиком і його чередою, щоб наситити рисенят («The Haunter of the Pine Gloom»), білоголовий орел дбає про своїх орлят і орлицю в гнізді, носячи їм рибу («The Lord of the Air»), чапля в очереті шукає жаб для своїх пташенят («The Heron in the Reeds»).

Показуючи в такий спосіб тварин і як мисливців, і як жертв, що йдуть на смерть або вбивають інших, щоб прогнати своє потомство, Ч. Робертс актуалізує проблему розмежування добра і зла.

Орел несе в гніздо своїм орлятам ягнятко («The Young Ravens that Call Upon Him»); корова захищає телятко від ведмедиці, яка шукає харч для своїх ведмежат («When Twilight Falls on the Stump Lots»); північний поморник розоряє гнізда птахів заради власних пташенят («The Desert Island») — хто в цих непростих, але таких типових для життя природи ситуаціях є втіленням добра, а хто — зла? Автор не дає однозначної відповіді на це питання, спонукаючи читача до власних роздумів про відносність трактування етичних і моральних цінностей.

Тема смерті в різних її інтерпретаціях (смерть заради життя іншого, смерть новонародженого малюка, смерть від цікавості, смерть як результат необдуманого вчинку або безтурботної поведінки) є центральною в анімалістиці Ч. Робертса.

Прикладом слугують такі оповідання, як «When Twilight Falls on the Stump Lots», «The Young Ravens that Call Upon Him», «The King of the Mamozekel», «The Last Barrier», «In Panoply of Spears» та ін.

Про трагічний фінал творів часто сигналізують уже їх назви, в яких вказано час подій, що відбуваються (twilight, gloom, moonlight), визначається роль персонажів (prisoners, haunter, tyrant), наводяться символічні образи, пов'язані з

темою смерті (burrow, stump lot, trail, last barrier). Початок оповідань часто дає змогу передбачити трагічну розв'язку: нерухомість («stillness») нічного зимового лісу («The Moonlight Trails»), напівмертве дерево, зруйноване ударом блискавки («In Panoply of Spears»). Цікавим комплексним символом майбутньої смертельної сутички й кривавої розв'язки подій стає зображена в оповіданні «The Young Ravens that Call upon Him» яскраво-червона стрічка на сучку орлиного гнізда. Саме гніздо розташоване на сірій скелі над холодним розбурханим морем, яке теж провіщає неспокій і трагедію.

Ще одна важлива тематична й сюжетна особливість аналізованих анімалістичних оповідань, — це показ відносності перемоги: той, хто переміг у сутичці сьогодні, може стати переможеним завтра. Згадаймо: землерийка поїдає комах і личинок, убиває змію й крота, а згодом сама стає жертвою лисиці («The Little Tyrant of the Burrows»); блакитна чапля, що є загрозою для дрібних мешканців болота, потрапляє в капкан («The Guard»); павук, що дістався до своєї жертви в яскравій квітці смолянки, стає здобиччю бджоли, а саму квітку смолянки, що стала смертельною пасткою для комах, розтоптали лапи тварини («The Prisoners of the Pitcher-Plant»).

Якими б кривавими не були сутички між тваринами, ця жорстокість пояснюється характерними для світу природи законами виживання. Поведінку тварин визначають віковічні інстинкти, тоді як невмотивована жорстокість людини стосовно світу тварин не знаходить виправдання ні в читача, ні в автора. Частково Ч. Робертс пояснює цю жорстокість намаганням людини подолати свій страх перед світом природи. В такому ключі зображена, наприклад, ситуація в оповіданні «The Haunter of the Pine Gloom». Хлопчик-мисливець розставляє пастки на рисей і хоче в такий спосіб позбутися свого страху перед цими тваринами. Так само поводить ся й мисливець у творі «Seeking the Karibu's Antlers»: прагнучи здобути найкрасивіші роги карібу, він стає проти світу природи.

Необхідність вижити примушує людину діяти, звільнює внутрішні сили, які допомагають активно протистояти небезпеці.

Фінали оповідань Ч. Робертса часто пов'язані з новоотриманою свободою: цікава мурашка, побувавши в полоні у квітці смолянки, знову виявляється на волі («The Prisoners of the Pitcher-Plant»), бобрам вдається вислизнути з лап рисі й ведмедя («Under the Ice-roof»), чаплю, що потрапила в капкан, відпускають хлопчики-мисливці («The Heron in the Reeds»), білоголовий орел, що потрапив у сіті старого індієця, виривається на свободу і знову займає своє місце на величезній сосні («The Lord of the Air»), тюлень повертається в рідну стихію («Again in the Sea»).

Зображаючи тварин, що потрапляють у неволю, а потім знову віднаходять свободу, Ч. Робертс в алегоричній формі показує прагнення канадців до «звільнення» від несприятливих умов життя, їх віру в отримання свого місця у світі північної природи.

Висновки. Детальний аналіз анімалістичних оповідань Ч. Робертса дозволяє зробити висновок про те, що він запропонував новий погляд на жорстокий, підступний, але чесний і справедливий світ Природи. У своїх творах автор об'єднав документальність, романтичний пафос і національний дух, створивши тим самим

щось унікальне в жанрі анімалістичного оповідання — його канадський варіант, закріпивши за ним вагоме місце у світовій літературі.

Список використаних джерел

1. Іваненко Н.І. Модель ідентичності в канадському літературно-критичному контексті // *Форми мистецтва: зб. наук. праць.* — К.: Надія, 1992. — С. 221–228.
2. Овчаренко Н.Ф. Канадская литература XX века: три грани эволюции. — К.: Наукова думка, 1991. — 163 с.
3. *Introduction to Literature: British. American. Canadian* / Ed. by G. Thomas. — Toronto: Holt, Rinehart and Winston of Canada, Limited, 1989. — 545 p.
4. Roberts Ch. G. D. *The Last Barrier and Other Stories* / Introd. by Alec Lucas. — Toronto: McClelland and Stewart, 1967. — 153 p.
5. Vysotska N. O. *Remapping American Literary Studies in Ukraine: Current Challenges and Possible Strategies* // *Innovative Approaches to Teaching Foreign Languages and Cultures in the New Millennium / International Conference: Abstracts of Papers.* — Dnipropetrovsk, 2002. — P. 15–18.

Донецька Л.

магістрантка Навчально-наукового інституту іноземних мов

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Науковий керівник — **Зимоля М.М.**

кандидат педагогічних наук, доцент

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ У ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ШАРЛОТТИ БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР»).

Анотація. Стаття присвячена вивченню феномена об'єктивності у перекладі. Аналіз здійснено на матеріалі роману «Джейн Ейр» англійської письменниці Шарлотти Бронте. Окреслено специфіку оригіналу та його перекладних версій. Розглянуто спільне й відмінне у перекладах українських інтерпретаторів П. Соколовського та У. Григораш на певних рівнях художнього нарративу: зображення персонажів, особливості поетики, художня майстерність. Акцентовано на ролі перекладу у збагаченні й розвитку української мови та літератури.

Ключові слова: література, переклад, інтерпретація, об'єктивність, адекватність.

Abstract. The article is devoted to the study of the phenomenon of objectivity in translation. The analysis is based on the novel «Jane Eyre» by English writer Charlotte Bronte. The specifics of the original and its translated versions are outlined. The common and different in the translations of the Ukrainian interpreters P. Sokolovsky and U. Hryhorash at certain levels of the artistic narrative are considered: description of the characters, peculiarities of the poetics, artistic skills etc. Emphasis is placed on the role of translation in the enrichment and development of the Ukrainian language and literature.

Keywords: literature, translation, interpretation, objectivity, adequacy.

Постановка проблеми. Український художній переклад є невід'ємним компонентом української культурної полісистеми. У вітчизняному перекладознавстві його розглядають як один із дієвих засобів захисту національної мови й культури (О. Чередниченко, І. Войтович), вбачають у ньому націєтворчу